

Vissa frågor rörande ärvdabalken och namnlagen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet sex motioner från den allmänna motionstiden år 2001 i olika frågor som rör lagstiftningen om arv och namn. De arvsrättsliga frågorna gäller Allmänna arvsfondens rätt till arv, arvsrätt för kusiner och laglotten. De namnrättsliga frågorna gäller enskildas möjligheter att fritt välja namn och införande av en namngivningsceremoni för barn.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden samt aviserat utredningsarbete.

Till betänkandet har fogats tre reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	4
Allmänna arvsfonden.....	4
Arvsrätt för kusiner.....	6
Laglott	8
Namnrättsliga frågor.....	9
Reservationer.....	12
1. Allmänna arvsfonden (punkt 1).....	12
2. Arvsrätt för kusiner (punkt 2).....	12
3. Laglott (punkt 3).....	13
Särskilt yttrande.....	14
Rätten till val av namn.....	14
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	15
Motioner från allmänna motionstiden.....	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänna arvsfonden

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L214 yrkandena 1 och 3 samt 2001/02:L335.

Reservation 1 (m)

2. Arvsrätt för kusiner

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L205, 2001/02:L214 yrkande 2 och 2001/02:L269.

Reservation 2 (m, kd)

3. Laglott

Riksdagen avslår motion 2001/02:L214 yrkande 4.

Reservation 3 (2 m)

4. Rätten till val av namn

Riksdagen avslår motion 2001/02:L208.

5. Namngivningsceremoni för barn

Riksdagen avslår motion 2001/02:L277.

Stockholm den 21 februari 2002

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Karin Jeppsson (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c) och Petra Gardos (m).

Utskottets överväganden

Allmänna arvsfonden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att avskaffa Allmänna arvsfonden och begränsa fondens arvsrätt. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden. *Jämför reservation nr 1 (m).*

Historik

När en person avlidit utan att efterlämna någon arvsberättigad brukade dennes kvarlåtenskap i äldre tid kallas danaarv. Före år 1929 tillföll danaarven staten eller sådana städer till vilka staten överfört rätten till danaarv. Några särskilda regler om användningen av danaarv fanns inte.

Genom lagstiftning år 1928 uteslöts kusiner och avlägsnare släktingar från arvsrätt. Frågan om användningen av danaarven fick därigenom större betydelse. Utgångspunkten för det allmännas arvsrätt blev att kvarlåtenskap som flyter in till det allmänna på grund av att arvsberättigad släkting saknas skulle tillfalla en fond, Allmänna arvsfonden, och användas för understöd av åtgärder till främjande av samhällets barnavård. Medlen skulle inte flyta in bland statens övriga inkomster. Skälet till detta var att en begränsning av arvsrätten inte borde ske i syfte att bereda staten inkomster för att täcka löpande utgifter. De successionsrättsliga synpunkterna skulle ensamma vara avgörande så att inte det allmännas arvsrätt kom att uppfattas som en konfiskation av arven. Vidare ansågs det som mindre stötande om arven går till ett ändamål som det kunde ha varit naturligt att tillgodose genom ett testamente. Eftersom det var fråga om en disposition av vissa kvarlåtenskaper som helhet, var uppfattningen att det mest ändamålsenliga var en fondering av arvet (prop. 1928:17 och bet. 1LU21).

Nuvarande bestämmelser

Den nuvarande grundläggande bestämmelsen om Allmänna arvsfonden finns i 5 kap. ärvdabalken. Enligt 1 § skall kvarlåtenskap, till vilken arvsberättigad fysisk person saknas, tillfalla Allmänna arvsfonden.

Närmare bestämmelser om Allmänna arvsfonden finns i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Av denna lag framgår att fonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder.

Privatpersoner får inte beviljas stöd ur fonden vare sig för enskilt bruk eller för ideell verksamhet. Stöd ur fonden skall i första hand lämnas till verk-

samhet som är nyskapande och utvecklande. Sådant stöd får också, om det bedöms som särskilt angeläget, lämnas till anläggningar, lokaler och utrustning. Stödet skall gå till organisationer som bedriver ideell verksamhet.

Sedan den 1 juli 1994 kan stöd lämnas också till offentlig huvudman, om det finns särskilda skäl. Detta gäller dock endast i fråga om stöd till nyskapande och utvecklande verksamhet. Offentlig huvudman kan således inte få stöd till investeringar. Ett särskilt skäl kan vara att stödet utvecklar frivilliga och ideella insatser i anslutning till offentlig verksamhet eller att en kommun i samverkan med en ideell organisation vill förnya eller utveckla sin verksamhet. Ett annat skäl kan vara att en kommun i samverkan med en sammanslutning som inte är en juridisk person vill utveckla en verksamhet som bedrivs av det allmänna eller initiera en ny verksamhet inom det allmännas ansvarsområde. I lagstiftningsärendet uttalades att det under inga förhållanden bör komma i fråga att stödet ur arvsfonden har den karaktären att det medverkar till en kostnadsövertäring från offentlig verksamhet till fonden (prop. 1993/94:124, bet. SoU23).

Fondens egendom förvaltas av Kammarkollegiet. Fördelning av stöd ur fonden beslutas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Arvsfondsdelegationen eller en annan myndighet.

Fonden får helt eller delvis avstå arv till någon annan, om det med hänsyn till uttalanden av arvlåtaren eller andra särskilda omständigheter kan anses överensstämma med arvlåtarens yttersta vilja. Även i annat fall får arv avstås till arvlåtarens släkting eller någon annan person som har stått arvlåtaren nära, om det kan anses skäligt.

Vidare framgår av lagen att en tiondel av de medel som under året har flutit in till fonden skall läggas till fonden. Återstoden skall tillsammans med årets avkastning vara tillgänglig för utdelning från och med närmast följande år men får också läggas till fonden.

Regeringen skall varje år lämna en redovisning till riksdagen för hur medel från Allmänna arvsfonden har fördelats under ett budgetår samt ange den kommande inriktningen av stödet. Av den av regeringen senast avlämnade skrivelsen 1999/2000:125 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2000 framgår bl.a. att 208 miljoner kronor delades ut under budgetåret 2000, varav 172 miljoner kronor fördelades genom löpande handläggning av organisationernas ansökningar under året samt resterande 36 miljoner kronor fördelades inom ramen för de särskilda satsningar som Arvsfondsdelegationen ansvarade för. Av de medel som gick till den löpande handläggningen beviljades stöd med 44,6 miljoner kronor till 95 projekt till förmån för barn under 12 år, 30 miljoner kronor fördelades till verksamheter till förmån för ungdomar i åldern 12–25 år och nästan 98 miljoner kronor fördelades till 170 projekt till förmån för personer med funktionshinder.

Skrivelsen föranledde inga motioner, och i sitt av riksdagen godkända betänkande ansåg socialutskottet att skrivelsen inte borde föranleda någon åtgärd från riksdagens sida (bet. 2000/01:SoU15).

Motionerna

I motion L214 anför förste vice talman Anders Björck och Elizabeth Nyström (båda m) att det sedan år 1994 står fonden fritt att donera pengar till såväl verksamhet som ligger inom statens och kommunens åtaganden som sådan som är obunden av dessa. Mottagarna av arvsfondens utbetalningar är, enligt motionärerna, inte sällan politiskt kontroversiella. Motionärerna anser att det knappast kan vara behjärtansvärda ändamål att arven går till politisk verksamhet. I motionen yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening dels att Allmänna arvsfonden avskaffas (yrkande 1), dels att arv efter avlidna som saknar arvingar tillfaller staten (yrkande 3).

Håkan Juholt och Carina Adolfsson Elgestam (båda s) anser i motion L335 att det vore rimligt att även primärkommuner skulle kunna fungera som förmanstagare i de fall som medel i dag tillfaller Allmänna arvsfonden. På så sätt skulle, enligt motionärerna, det ske en decentralisering av medel samtidigt som den avlidnes medel skulle komma människor i den avlidnes kommun till godo. Regeringen bör därför studera effekterna av att medel som tillfaller Allmänna arvsfonden bör delas mellan den kommun där den avlidne senast var skriven och arvsfonden. I motionen begärs att detta ges regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening har de skäl från år 1928 som ligger till grund för Allmänna arvsfonden fortfarande giltighet. Utskottet kan således inte ställa sig bakom yrkandena 1 och 3 i motion L214 att fonden skall avskaffas och att danaarven skall tillfalla staten, och utskottet föreslår därför att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

När det sedan gäller motion L335 vill utskottet erinra om att riksdagen åren 1990 och 1992 avslagit motionsyrkanden om att medel borde återföras till arvlåtarens kommun (bet. 1989/90:SoU29 och 1991/92:LU35). Några nya omständigheter som bör föranleda riksdagen att nu inta en annan ståndpunkt har enligt utskottets mening inte kommit fram.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår också motion L335.

Arvsrätt för kusiner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att återinföra arvsrätt för kusiner. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 2 (m, kd).*

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. ärvdabalken går arvet i första hand till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn och deras barn, med det undantag som följer av 3 kap. när den

avlidne efterlämnar en make eller maka. Saknar den avlidne bröstarvingar är den avlidnes föräldrar eller – om någon av dem eller båda har dött – syskon och deras barn de som är berättigade till arv (andra arvsklassen). Är inte någon i andra arvsklassen i livet går arvet i stället till far- och morföräldrar och deras barn, dvs. den avlidnes farbröder, fastrar, morbröder och mostrar (tredje arvsklassen). Som redovisats i föregående avsnitt avskaffades arvsrätten för kusiner år 1928.

I 3 kap. ärvdabalken finns särskilda regler om makes arvsrätt. Den efterlevande maken har rätt till arv före såväl makarnas gemensamma bröstarvingar som arvingar i andra och tredje arvsklassen. Finns det däremot bröstarvingar till den avlidne maken som inte också är den efterlevandes barn gäller särskilda regler. Dessa s.k. särkullbarn har rätt att omedelbart få ut sitt arv efter en avliden förälder.

Om det inte finns någon efterlevande med ett så nära släktskap till den avlidne som nu redogjorts för tillfaller arvet Allmänna arvsfonden. Som redovisats i föregående avsnitt tillkom Allmänna arvsfonden år 1928 i samband med att kusiner och avlägsnare släktingar uteslöts från arvsrätt.

I 9–16 kap. ärvdabalken finns bestämmelser om testamente. I ett testamente bestämmer en person om sin kvarlåtenskap, dvs. om fördelning och förvaltning av egendomen efter sin död. För att kunna upprätta ett giltigt testamente krävs i regel att testamentsgivaren, testatorn, har fyllt 18 år. Ett testamente skall upprättas skriftligen, undertecknas av testator personligen och bestyrkas av två samtidigt närvarande testamentsvittnen. Testator kan när som helst ändra sitt testamente, och ett senare upprättat testamente gäller alltid framför ett tidigare.

Motionerna

I motion L214 av förste vice talman Anders Björck och Elizabeth Nyström (båda m) yrkas att riksdagen för regeringen tillkännager som sin mening att arvsrätten utvidgas till farfar, farmor, morfar, mormor, deras barn samt kusiner. Motionärerna anför att många personer numera saknar egen familj, varför värdet av kontakt med släkten troligen har ökat (yrkande 2).

Även Christel Anderberg m.fl. (m) yrkar i motion L205 att regeringen lägger fram ett lagförslag om återinförandet av arvsrätt för kusiner. Enligt motionärerna lever många i tron att kusiner är arvsberättigade och har därför inte tänkt på att upprätta ett testamente.

Lisbeth Staaf-Igelström och Ann-Kristine Johansson (båda s) yrkar i motion L269 ett tillkännagivande om att arvsrätten för kusiner återinförs.

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller motion L214 om en utvidgning av arvsrätten till farfar, farmor, morfar och mormor och deras barn vill utskottet peka på att sådana släktingar enligt gällande rätt är arvsberättigade. Utskottet kan därför inte ställa sig annat än frågande till motionsyrkandet i denna del.

När det sedan gäller frågan om återinförande av arvsrätt för kusiner vidhåller utskottet tidigare ställningstaganden (se bl.a. bet. 1999/2000:LU16 och 2000/01:LU14). Som utskottet då framhållit torde det vara förhållandevis sällsynt att en person helt saknar andra, närmare anhöriga än sina kusiner och att det därför med fog kan antas att en arvsrätt för kusiner i det helt övervägande antalet fall inte skulle ha någon betydelse. I de fall Allmänna arvsfonden är närmast till arv vill utskottet därutöver peka på arvsfondens lagfästa möjlighet att helt eller delvis avstå arvet till förmån för en kusin till arvlåtaren. Till detta kommer också möjligheten att genom ett testamente förordna om vem kvarlåtenskapen skall tillfalla och genom testamentet kan arvlåtaren gynna t.ex. en kusin framför andra.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L205, L214 yrkande 2 och L269.

Laglott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att myndiga bröstarvingars rätt till laglott skall avskaffas. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 3 (2 m).*

Gällande bestämmelser

Som redovisats i föregående avsnitt går arvet i första hand enligt 2 kap. ärvdabalken till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn och deras avkomlingar, med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar make eller maka. Om något barn till den avlidne har dött före den avlidne och efterlämnat barn skall dessa barnbarn till arvlåtaren dela det avlidna barnets lott lika. Hälften av den arvslott som en bröstarvinge har rätt till enligt dessa regler kallas laglott. Arvingen har alltid rätt att få ut laglotten i arv efter arvlåtaren.

Skulle arvlåtaren ha testamenterat bort egendom som omfattas av laglottsanspråket, kan bröstarvingen påkalla jämkning av testamentet. Jämkning skall begäras inom sex månader från det att bröstarvingen fick del av testamentet. Sker inte det, har bröstarvingen förlorat sin rätt. Bröstarvinges laglott skyddas inte bara mot testamente utan även mot gåva som till syftet är att likställa med testamente.

Motionen

I motion L214 av förste vice talman Anders Björck och Elizabeth Nyström (båda m) yrkas ett tillkännagivande om att myndiga bröstarvingars rätt till laglott avskaffas. Motionärerna anser att äganderätten måste stärkas och att det inbegriper den avlidnes sista vilja för hur dennes arv skall fördelas. Myndiga bröstarvingar bör, enligt motionärerna, inte ha någon automatisk rätt till

föräldrarnas arv om föräldrarna vill använda pengarna i något annat syfte (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Liksom när riksdagen år 1987 beslutade om nuvarande arvsregler vill utskottet först erinra om att laglotten har två syften, dels att bevara en del av den avlidnes kvarlåtenskap åt dennes närmaste släktingar, dels att skapa rättvisa mellan bröstarvingarna inbördes för att förhindra att arvlåtaren genom testamente i alltför hög grad gynnar någon eller några av dem på de övrigas bekostnad (se bet. 1986/87:LU18, se även bet. 1996/97:LU8 och 2001/01:LU14).

Enligt utskottets mening kan det med visst fog hävdas att inte någon i dagens samhälle för sin försörjning är beroende av ett arv från sina föräldrar. Laglotten som en ekonomisk garanti har därför mindre vikt numera. Enligt utskottet kan fortfarande laglotten ändock inte anses ha spelat ut sin roll för bröstarvingarna. Särskilt för särkullbarn har den fortfarande betydelse, och i ett äktenskap där makarna har gemensamma barn kan den ena maken av olika skäl vilja prioritera dessa barn på bekostnad av barn som maken har i ett tidigare äktenskap eller tillsammans med en förälder som han eller hon inte har varit gift med. Ett avskaffande av laglottsinstitutet skulle innebära att fältet lämnades fritt för makarna att helt utesluta särkullbarnen från arvsrätt. En sådan ordning är, enligt utskottets mening, inte tillfredsställande med tanke särskilt på att barn till föräldrar som inte är gifta med varandra först i början av 1970-talet fick rätt till arv efter sin far och hans släkt och att denna reform ännu inte slagit igenom i den allmänna rättsuppfattningen. För ett bibehållande av rätten till laglott talar vidare, enligt utskottets mening, att denna är djupt förankrad i det allmänna rättsmedvetandet och att det i detta avseende i princip råder nordisk rättslikhet.

På grund av vad som nu anförts anser utskottet att laglottsinstitutet som sådant inte bör avskaffas. Ställningstagandet innebär att riksdagen bör avslå motion L214 yrkande 4.

Namnrettsliga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som gäller ökade möjligheter att fritt välja namn och införande av en borgerlig namngivningsceremoni för barn. Utskottet hänvisar till aviserat utredningsarbete.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om namn finns i namnlagen (1982:670). En utförlig redovisning av namnlagens innehåll finns i lagutskottets betänkande 2000/01:LU11.

Lagen innebär vissa inskränkningar i möjligheten att fritt välja och byta förnamn, mellannamn och efternamn samt förbud mot dubbelnamn. Den ger emellertid ett betydligt större utrymme än äldre bestämmelser åt den enskilde att själv bestämma vilket namn han eller hon vill bära. De nuvarande inskränkningarna utgör bl.a. en avvägning mellan det allmännas intresse av namnstabilitet och enskilda önskemål att fritt välja namn. Till grund för lagstiftningen ligger också en strävan till jämlikhet mellan kvinnor och män och till lika behandling av barn till föräldrar som är gifta med varandra och barn till ogifta föräldrar.

Motionerna

I motion L208 anser Christel Anderberg m.fl. (m) att det inte förefaller skäligt att begränsa medborgarnas möjligheter att själva välja vad de vill kalla sig med hänvisning till datasystemens begränsningar, eller att den som vill byta namn skall vara utlämnad till en skönsässig bedömning av en tingsrätt. I motionen redovisas ett exempel som anses stödja påståendet. Vidare kritiserar förbudet mot dubbelnamn. Att inte tillåta medborgare att heta vad de själva önskar kommer bara, enligt motionärerna, att leda till ett dubbelspel där medborgarna brukar ett namn vid kontakt med myndigheter och ett annat vid andra tillfällen i livet. Motionärernas uppfattning är att det inte finns något tillräckligt starkt skäl att hindra människor från att skapa de namn de önskar. I motionen yrkas att riksdagen beslutar att endast immaterialrättsligt skyddade värden skall begränsa medborgarnas möjligheter att själva välja sina namn.

Anders Ygeman (s) föreslår i motion L277 att Sveriges kommuner skall ges en lagstadgad rätt att genomföra en borgerlig namn- och väkomstceremoni på samma sätt som man erbjuder vigsel- och begravningsceremonier. En sådan ceremoni skall, enligt motionären, utföras av en av kommunen utsedd person. I motionen anfördes att många upplever dopet som en namngivningsceremoni där man samlar släkt och vänner för att också fira barnets ankomst, dvs. en gemensam högtid i samband med barnets födelse. I dag står många familjer utanför den svenska kyrkan och känner det främmande att döpa sitt barn där. Därför önskar man få samla släkten för en välkomstceremoni med namngivning som den centrala punkten. Motionären yrkar att detta tillkännages för regeringen.

Utskottets ställningstagande

Ett motionsyrkande motsvarande det nu aktuella i motion L208 behandlades av riksdagen våren 2001. Utskottet uttalade då bl.a. att tiden är mogen för att utröna om de avvägningar som gjordes i samband med namnlagens tillkomst mellan det allmännas intresse av namnstabilitet och enskildas önskemål att fritt välja namn fortfarande kan anses vara bärkraftiga. Det fick ankomma på regeringen att bestämma de närmare formerna för en sådan undersökning. Vad utskottet anförde gav riksdagen regeringen till känna (bet. 2000/01:LU11, rskr. 2000/01:140).

Enligt vad utskottet erfarit övervägs för närvarande inom Justitiedepartementet i vilken form denna undersökning skall ske. I avvaktan på resultatet av den aviserade undersökningen anser utskottet att motion L208 inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

När det sedan gäller motion L277 med förslag om en borgerlig namngivningsceremoni för barn har utskottet inte någon närmare kännedom om föräldrars efterfrågan på sådana tjänster från kommunerna. Om det skulle visa sig att det finns ett hos allmänheten välgrundat önskemål om borgerliga namngivningsceremonier för barn förutsätter utskottet att regeringen kommer att överväga motionsspörsmålet inom ramen för det aviserade arbetet rörande namnlagen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L277.

Reservationer

1. Allmänna arvsfonden (punkt 1)

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfsson och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L214 yrkandena 1 och 3 samt avslår motion 2001/02:L335.

Ställningstagande

Allmänna arvsfonden kan sedan år 1994 fritt donera pengar till verksamhet som ligger såväl inom statens och kommunernas åtaganden som verksamhet som är obunden av dessa. Enligt vår uppfattning är mottagarna av arvsfondens utbetalningar inte sällan politiskt kontroversiella. Som exempel på detta kan nämnas Ungdomsstyrelsen och Elevorganisationen. Den senare är en vänsterorienterad rörelse. Vi anser att det knappast kan sägas vara behjärtansvärda ändamål att arven går till politisk verksamhet. Det räcker emellertid inte med att avgränsa arvsfondens statut. Vi menar att de arv som inte har några arvingar bör tillfalla staten, förslagsvis för avbetalning av statsskulden. På så sätt elimineras risken för att kvarlåtenskapen går till verksamhet som den avlidne inte önskade stödja.

Det får ankomma på regeringen att omgående återkomma till riksdagen med förslag till erforderliga lagändringar.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motion L214 yrkandena 1 och 3 som sin mening ge regeringen till känna. Ställningstagandet innebär att motion 2001/02:L335 bör avslås.

2. Arvsrätt för kusiner (punkt 2)

av Rolf Åbjörnsson (kd), Christel Anderberg (m), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m) och Petra Gardos (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L205 och 2001/02:L269 samt bifaller delvis motion 2001/02:L214 yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är familjen den mest grundläggande gemenskapen, och ett återinförande av arvsrätten för kusiner kan bidra till ett stärkande av släktbanden. Därtill kommer att familjen och släkten genom senare års invandring kommit att få än större betydelse. Några sakliga skäl som talar emot kusin-arvsrätten kan vi inte finna. Enligt vår uppfattning kan den nuvarande begränsningen av arvsrätten i tredje arvsklassen över huvud taget inte försvaras på sakliga grunder utan måste ses som ett uttryck för en gången tids rättspolitiska värderingar, vilka vi inte kan ställa oss bakom. Vi vill i det sammanhanget understryka vad som i motionen anförts om det principiellt oriktiga i att staten inträder som arvinge då en avliden efterlämnar så nära släktingar som kusiner, något som kan te sig direkt stötande i fall då fondens medel används till ändamål som varit helt främmande för den avlidne.

Regeringen bör mot denna bakgrund snarast återkomma med ett lagförslag i enlighet med vad vi nu förordat.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L205 och L269 samt delvis motion L214 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

3. Laglott (punkt 3)

av Elizabeth Nyström och Petra Gardos (båda m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion L214 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att äganderätten måste stärkas. Det inbegriper den avlidnes sista vilja för hur hans arv skall fördelas. Enligt vår mening bör myndiga bröstarvingar inte ha någon automatisk rätt till föräldrarnas arv om föräldrarna vill använda pengarna i något annat syfte. Däremot kan föräldrarna fritt testamentera sin kvarlåtenskap till exempelvis bröstarvingar.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar som innebär att laglotten avskaffas.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motion L214 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Rätten till val av namn

av Christel Anderberg, Henrik S Järrel, Elizabeth Nyström, Berit Adolfs-son och Petra Gardos (alla m).

Riksdagen gav förra året regeringen i uppdrag att undersöka om de avvägningar som gjordes i samband med namnlagens tillkomst mellan det allmännas intresse av namnstabilitet och enskildas önskemål att fritt välja namn fortfarande kunde anses vara bärkraftiga. Enligt uppgift från Justitiedepartementet övervägs i vilken form denna undersökning skall ske.

Vi finner det anmärkningsvärt att denna undersökning ännu inte har påbörjats. Vi förutsätter emellertid att så kommer att ske inom en inte alltför lång framtid och finner därför inte skäl att nu formellt yrka bifall till motion L208.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:L205 av Christel Anderberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om återinförande av arvsrätt för kusiner i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:L208 av Christel Anderberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att endast immaterialrättsligt skyddade värden skall begränsa medborgarnas möjligheter att själva välja sina namn.

2001/02:L214 av förste vice talman Anders Björck och Elizabeth Nyström (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Allmänna arvsfonden avskaffas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arvsrätten utvidgas till farfar, farmor, morfar, mormor, deras barn samt kusiner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arv som saknar arvingar tillfaller staten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att myndiga bröstarvingars laglott avskaffas.

2001/02:L269 av Lisbeth Staaf-Igelström och Ann-Kristine Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återinförande av arvsrätt för kusiner.

2001/02:L277 av Anders Ygeman (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om namngivning – välkomstceremoni för barn.

2001/02:L335 av Håkan Juholt och Carina Adolfsson Elgestam (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Allmänna arvsfonden.